

України відіграють важливу роль. Техногенні катастрофи є дуже серйозною проблемою сучасності для населення, екології та економіки нашої держави, тому, на нашу думку, технології у цьому напрямку, саме у розробці системи попередження техногенних катастроф мають розвиватися та удосконалюватися, задля безпеки України.

1. Про затвердження Правил техногенної безпеки: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05.11.2018 № 879 (дата звернення: 22.02.2024).
2. Як вийти з надзвичайної ситуації техногенного характеру з найменшими втратами або ж узагалі їх уникнути. URL : <https://dsns.gov.ua/news/ostanni-novini/1926>.
3. Козьяков, І. Техногенно порушені надра: поняття та еколого- правова характеристика // Право України . 2010. N 12. С. 131-137.

УДК 323.28:343.326

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/555-558

Лілія ПАСТУХОВА

здобувач бакалаврського рівня
освіти спеціальності «Право»

Тетяна СУПРУН-КОВАЛЬЧУК

доцент кафедри соціально-економічних
дисциплін КЗВО «Барський
гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського»,
кандидат юридичних наук, доцент

**СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ
БЕЗПЕКИ ТА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНОЇ
СИСТЕМИ БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ**

У контексті сучасної України особливо актуальним стає вивчення характеристик взаємозв'язку між злочинами, пов'язаними з воєнними діями та терористичними актами, включаючи визначення цих термінів, встановлення їхніх особливостей, а також теорію та практику реагування та протидії таким злочинам.

На рівні держави в основному сформовано концептуальні засади та нормативно-правову базу державної політики протистояння тероризму, спрямовану на створення системної протидії цьому загрозливому явищу через єдину позицію всіх державних структур та громадянства. Конституція України, Концепція національної безпеки та Закон «Про боротьбу з тероризмом» утворюють основи антитерористичного законодавства, яке визначає створення спеціально уповноважених структур для боротьби з тероризмом у межах наявної системи антикризового реагування.

Проте в умовах, коли загроза тероризму стає глобальною, необхідно розробити нові правові акти, які б нормували діяльність загальнодержавної антитерористичної системи не лише для ліквідації наслідків терористичних актів, але й для їхнього запобігання. Відсутність єдиного концептуального документа, який координував би дії центральних органів виконавчої влади за часом, зусиллями й фінансовими ресурсами, обмежує процес реформування структур сектора безпеки з огляду на потенційні загрози, включаючи терористичні.

Вивчення соціально-економічних, політичних та інших факторів, що породжують загрози тероризму в Україні, показує, що більшість форм тероризму та їх мотиви є актуальними для нашої країни. Зростання рівня терористичних загроз унаслідок соціально-економічних проблем і політичної нестабільності сприяло появі та посиленню таких загроз. За результатами соціологічних досліджень, громадська думка не завжди правильно оцінює ризик тероризму в Україні. Одним з головних напрямків спільних дій в цьому контексті повинно бути вчасне виявлення та усунення соціальних та політичних причин тероризму. Розробка та впровадження адекватної державної політики для протидії терористичним загрозам та діям є важливим завданням держави.

Правову базу боротьби з тероризмом в Україні складають різноманітні законодавчі

акти, включаючи Конституцію, Кримінальний кодекс, Закон «Про боротьбу з тероризмом» міжнародні конвенції та договори, укази та розпорядження Президента, постанови уряду, а також методичні рекомендації з підготовки населення до дій у випадку терористичної загрози. Закон України № 8146, ухвалений у 2023 році, спрямований на поліпшення механізмів запобігання, виявлення та протидії терористичній діяльності, розширення переліку суб'єктів боротьби з тероризмом та зміцнення міжнародного співробітництва в цій сфері.

Практична діяльність Збройних Сил України в області протидії тероризму включає такі напрямки: «антитерористичні заходи, які проводить Головне управління розвідки Міністерства оборони України; протидія терористичним загрозам, пов'язаним з використанням повітряного простору; заходи протидії диверсійним актам та терористичним діям на військових об'єктах, які виконує Військова служба правопорядку у Збройних Силах України».

У разі необхідності до проведення боротьби з тероризмом залучаються наступні суб'єкти: «центральный орган виконавчої влади, відповідальний за державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення; служба зовнішньої розвідки України; міністерство закордонних справ України; державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України; центральні органи виконавчої влади, що відповідають за формування та реалізацію державної політики у різних сферах, таких як охорона здоров'я, електроенергетика, транспорт, фінанси, охорона навколишнього середовища, аграрна політика, податкова та митна політика і багато інших».

Починаючи з 2014 року (а також з 24 лютого 2022 року), в результаті широкомасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України, громадянське суспільство активно приєдналося до боротьби з тероризмом. Агресія Російської Федерації об'єднала державний та приватний сектори для спільного повернення окупованих територій України та запобігання її знищенню як суверенної, єдиної та незалежної держави. Волонтери, шляхом мобілізації зусиль, визначили основні потреби сил безпеки та оборони та надали допомогу підрозділам державних силових структур, що безпосередньо захищають країну від терористичних загроз. Волонтери взяли на себе частину функцій держави для оперативного задоволення потреб суспільства та сил безпеки і оборони, а також для забезпечення нагальних потреб на фронті. Волонтерська діяльність є добровільною, соціально спрямованою і неприбутковою, що полягає в наданні допомоги волонтерами.

Волонтер – це фізична особа, яка добровільно здійснює соціально спрямовану неприбуткову діяльність шляхом надання волонтерської допомоги. Волонтерська діяльність в Україні базується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності та неприбутковості. Згідно з пунктом 3 статті 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» серед актуальних напрямів волонтерської діяльності закріплено: надання волонтерської допомоги Збройним Силам України, іншим військовим формуванням, правоохоронним органам, органам державної влади під час дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного або воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів з забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях; надання допомоги громадянам, які постраждали внаслідок надзвичайної ситуації техногенного або природного характеру, дії особливого періоду, правових режимів надзвичайного або воєнного стану, проведення антитерористичної операції, здійснення заходів з забезпечення національної безпеки та оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, внаслідок соціальних конфліктів, нещасних випадків, а також жертв кримінальних правопорушень, біженцям, внутрішньо переміщеним особам».

Україна прийняла всі міжнародні антитерористичні конвенції і практично долучилася до всіх ініціатив та режимів, спрямованих на боротьбу з тероризмом і розповсюдженням зброї масового ураження. Це означає, що зусилля України у цій сфері взаємодіють із зусиллями світової спільноти. Такий підхід сприяє покращенню іміджу країни та створює сприятливі умови для її євроінтеграції. Проте активна зовнішньополітична позиція України у сфері протидії тероризму має бути відображена у національному законодавстві. На жаль, часто спостерігається розрив між міжнародними стандартами та національним законодавством, що може призвести до недоречностей у розподілі відповідальності та навіть до дублювання функцій. Наприклад, відсутність

конкретних норм українського законодавства щодо національного регулятора з питань фізичного захисту ядерних матеріалів призвела до запізненого розроблення програмного забезпечення для цієї сфери. У зв'язку з цим виникає питання про ефективність процесу оцінки загроз національній безпеці, зокрема щодо протидії ядерному тероризму. Інші країни вже запровадили певні організаційні підходи, які можуть поліпшити координацію між національними спецслужбами і розвідувальним співтовариством.

Міністерство закордонних справ України у своєму оголошенні від 6 червня 2023 року зазначило, що розглядає підлив дамби Каховської гідроелектростанції Російською Федерацією як терористичний акт проти української критичної інфраструктури, спрямований на нанесення максимальної кількості жертв та руйнувань. Цей вчинок вважається техногенним та екологічним тероризмом і став найбільшою техногенною катастрофою в Європі за останні десятиліття, що є ще одним проявом геноциду Росії проти українців.

Секретар Ради національної безпеки і оборони України, Олексій Данілов, зазначив на радіо Свобода, що команда на вчинення цього терористичного акту виходила з Кремля, з кабінету Путіна. Генпрокуратура створила групу прокурорів, в яку увійшли 172 представники чотирьох обласних прокуратур, Спеціалізованої екологічної прокуратури та Департаменту протидії злочинам. Крім того, фахівці Міжнародного кримінального суду беруть участь у розслідуванні, щоб визначити, чи підпадає цей злочин під юрисдикцію суду. Виконавчий директор Українського громадського об'єднання з прав людини Олександр Павліченко зауважив, що в зв'язку з відсутністю чітких доказів наразі необхідно виходити з тих даних, які вже є в наявності у слідства. Щодо кваліфікації цього злочину, статтею 441 Кримінального кодексу України передбачено переслідування за вчинення екоциду, однак у цьому випадку розглядається інша кваліфікація, така як воєнний злочин або напад на об'єкти, що мають значні наслідки, викликають шкоду цивільним об'єктам або масштабну екологічну шкоду, яка має бути пропорційною очікуваній загальній військовій перевазі.

Суворе регулювання діяльності недержавної сфери безпеки та впровадження заходів щодо захисту небезпечних об'єктів значно зменшить ймовірність можливих терористичних актів. Аналіз досвіду інших країн у створенні національних систем боротьби з тероризмом про те, що більшість урядів розглядають цю проблему як одну з існуючих для держави. Основні напрямки діяльності в цій сфері включають удосконалення правової бази, зміцнення співпраці між відповідними владними органами, створення спеціальних підрозділів та підвищення ефективності спеціалістів у цій галузі. Один із найефективніших методів запобігання та боротьби з терористичними загрозами на національному рівні – це використання можливостей та досвіду розвідувальних служб. Цей досвід можна успішно адаптувати й в Україні, зважаючи на особливості національної системи безпеки.

1. Компас : Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL : <https://www.coe.int/uk/web/compass/war-and-terrorism>.
2. Бехруз Х. Н. Поняття війни у міжнародному праві: проблеми концептуалізації. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 558-561. URL : http://www.lsej.org.ua/2_2023/132.pdf.
3. Rohan A. Perera. Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism, 1994, and the 1996 Supplementary Declaration thereto. URL : <https://legal.un.org/avl/ha/dot/dot.html>.
4. Організаційно-правові основи запобігання тероризму : підручник / Ю. О. Лісіцина, І. Р. Серкевич, Г. З. Яремко та ін.; за заг. ред. В. В. Луцика. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 432 с.
5. Закон України «Про боротьбу з тероризмом» від 20 березня 2003 року № 638-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>.
6. Проблеми систематизації та комплексного розвитку антитерористичного законодавства України: монографія / В. С. Зеленецький, В. П. Ємельянов, В. Я. Настюк та ін.; за заг. ред. В. С. Зеленецького та В. П. Ємельянова. Харків : Право, 2008. 96 с.
7. Кудінов С.С. Державний тероризм – визначення та характеристика. інформація і право. 2022. № 2(41). С. 78-84.
8. Тероризм і збройний конфлікт: розмежування правових дефініцій. URL : <https://justtalk.com.ua/post/terorizm-i-zbrojniykonflikt-rozmezhuвання-pravovih-definitisij>.
9. Єдині звіти про злочинність на території України за 12 місяців. Рукопис. МВС. 16 с.
10. Єдині звіти про кримінальні правопорушення за січень-грудень. URL : <https://gp.gov.ua/posts/pro-zareystrovani-kriminalnipravoporushennya-ta-rezultati-yih-dosudovogo-rozsliduvannya-2>.
11. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/> 12.5 канал (16 березня 2018).

12. Порошенко представив командувача Об'єднаних сил Сергія Наєва. Процитовано 12 квітня 2018. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
13. Один вид риб уже зник з лиця Землі: науковець розповів про наслідки підриву Каховської ГЕС (30.06.2023). URL : <https://vechirniy.kyiv.ua/news/84917/>.
14. На Херсонщині в зоні лиха через підрив Каховської ГЕС опинилися близько 16 000 людей. URL : <https://www.ukrinform.ua/rubricregions/3718804-na-hersonsini-v-zoni-liha-cerez-pidriv-kahovskoi-ges-opinilisa-blizko-16-000-ludej.html>.
15. Заява МЗС України щодо терористичного акту росії на Каховській ГЕС від 06.06.2023. URL : <https://www.kmu.gov.ua/news/zaiavamzs-ukrainy-shchodo-terorystychnoho-aktu-rosii-na-kakhovskii-hes>.
16. Каховську ГЕС підірвали за вказівкою Путіна Данілов (07.06.2023). URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/news-danilov-kakhovskages-putin-pidryv-nakaz/32448572.html>
17. Як довести причетність Росії до підриву Каховської ГЕС? (14.06.2023). URL : <https://www.helsinki.org.ua/articles/yak-dovestyprychetnist-rosii-do-pidryvu-kakhovskoi-hes>.

УДК 614.845.4

DOI: 10.31733/15-03-2024/2/558-559

Володимир ПОПОВ

здобувач вищої освіти

Станіслав ВІНОГРАДОВ

заступник начальника кафедри

Національного університету

цивільного захисту України

МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ДЛЯ СИСТЕМ ГІБРИДНОГО ПОЖЕЖОГАСІННЯ ГАЗОВОДИЯНИМ СТРУМЕНЕМ

Технології пожежогасіння у всьому світі розвиваються паралельно, і кожна з розвинутих країн робить свій внесок у світовий досвід боротьби з вогнем. Теорія і практика пожежогасіння спирається на одні й ті ж фундаментальні знання про процеси горіння, принципи та способи його припинення. У всьому світі використовуються ті самі вогнегасні речовини: вода, піна, порошок, інертний газ. Сучасні технології виробництва дозволяють удосконалювати способи подачі речовини у вогнище пожежі, підвищуючи їх ефективність та безпеку.

Іноді робота над удосконаленням одного способу гасіння пожежі дає змогу розробити принципово новий. Так сталося із комбінованою системою газоводяного гасіння або як її називають за кордоном «Гібридна система подачі водяного туману». Спочатку стислий газ розглядався як спосіб подачі води у вогнище пожежі тонкорозпорошеної води під високим тиском, проте згодом подібна технологія переросла у самостійну універсальну та ефективну систему пожежогасіння.

Спочатку в таких системах пожежогасіння водяним туманом тонкорозпорошена вода розглядалася як єдина вогнегасна речовина. Стиснене повітря виконувало функцію насоса у двоконтурній системі подачі водяного туману. Однак у міру розвитку даних систем пожежогасіння як спонукальник все більше стали застосовувати інертний газ. У міру збільшення кількості застосовуваного в установці інертного газу він все більше брав участь у ліквідації горіння. Оскільки вимоги до рівня безпеки та тривалості викиду для систем водяного та газового гасіння сильно відрізняються, вкрай важливим завданням стало оцінити характеристики пожежогасіння таких установок, щоб визначити, чи такі системи належать до категорії водяного туману, газових або гібридних систем. Якщо інертний газ і водяний туман можуть незалежно гасити пожежу, передбачалося, що комбінований випуск інертного газу і водяного туману скоротить процес гасіння пожежі. Тому такі «гібридні системи» потребують інших підходів до рівня безпеки та тривалості гасіння.

З метою виділення гібридних газоводяних систем пожежогасіння в окрему категорію та визначення для них оптимальних щодо безпеки та ефективності умов роботи було розроблено міжнародний стандарт – FM 5580 " Approval Standard for Hybrid (Water and Inert Gas) Fire Extinguishing Systems", затверджений в 2012 [1].

Національна асоціація протипожежного захисту NFPA (National Fire Protection